



'ระบบบำนาญแห่งชาติ' ถววนหน้า วาระที่ต้องผลักดันรับประชากรสูงวัย

ภายหลังวิกฤติต้มยำกุ้ง ประเทศไทยมีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือที่รู้จักกันในนาม โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค จนนานาชาติชื่นชมประเทศไทยที่แก้ปัญหาการเหลื่อมล้ำทางสุขภาพได้โดยที่คนในประเทศไม่ล้มละลายทางการแพทย์ หลังวิกฤติโควิด-19 มีความเห็นว่าประเทศไทยควรมี "การจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติ"

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ร่วมกับ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.) และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) จัดเวทีเสวนาวิชาการ "การขับเคลื่อนในการจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติ และพัฒนาการบริหารจัดการทางการเงินของระบบบำนาญแห่งชาติให้มีความเพียงพอและยั่งยืน" เผยแพร่องค์ความรู้และข้อค้นพบจากงานวิจัยให้เกิดการเชื่อมโยง

นโยบายการพัฒนาาระบบบำนาญแห่งชาติ มีตัวแทนผู้เข้าร่วมเสวนา อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กระทรวงมหาดไทย กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการคลัง สำนักงานประมาณ กรมบัญชีกลาง กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการส่วนท้องถิ่น สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สำนักงานประกันสังคม สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กองทุนการออมแห่งชาติ

นพ.สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ ประธานมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย กล่าวว่า ข้อมูลการคาดประมาณประชากรจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กล่าวว่า ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 และจะเพิ่มขึ้นเป็น 1 ใน 3 ของประชากร อีกภายใน 20 ปี ซึ่งผู้สูงอายุมีอัตราความยากจนสูง กว่ากลุ่ม

ประชากรอื่น ดร.นพ.ภูษิต ประคองสาย เลขาธิการมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย กล่าวว่า งบประมาณรายจ่ายด้านบำนาญผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วภายในสองทศวรรษข้างหน้า โดยงบประมาณส่วนมากเป็นบำนาญข้าราชการ ดังนั้นระบบบำนาญแห่งชาติ ควรจะกำหนดเป้าหมายทำให้ผู้สูงอายุทุกคนโดยเฉพาะผู้สูงอายุยากจนและผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้งไว้ที่ทิ้ง ควรมีรายได้ยามชราภาพเพียงพอต่อการดำรงชีพ

ดร.ทีปกร จิริจิตกุลชัย และ ผศ.ดร.ดวงมณี เลาวกุล จากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้แนะนำเสนอผลการศึกษาโครงการวิจัย "การวิเคราะห์ช่องว่างทางการคลังแหล่งรายได้ และความเป็นไปได้ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของการจัดตั้งระบบบำนาญแห่งชาติ โดย

คำนึงถึงผลกระทบของ COVID-19 ที่มีต่อผู้สูงอายุ” พบว่าแม้จะเพิ่มขึ้นยังชีพผู้สูงอายุแบบ ถ้วนหน้า 3,000 บาทต่อเดือน ก็ยังคิดเป็นงบประมาณที่น้อยกว่าระบบบำนาญของเจ้าหน้าที่ภาครัฐในระยะยาว “ข้าราชการจะแย่งรายได้เงินเดือนน้อยเมื่อเกษียณอายุจะต้องมีรายได้จากระบบบำนาญ แต่ถ้าเทียบประสิทธิผลของงาน และวันหยุดแล้วข้าราชการมีผลตอบแทนไม่น้อยกว่าการทำงานในภาคเอกชน”

ดร.ทีปกร กล่าวว่า การออกแบบระบบบำนาญแห่งชาติ สามารถพัฒนาระดับมาตรฐานการครองชีพขึ้นไปได้ถึงระดับกึ่งกลางหรือมัธยฐานของครัวเรือนไทยที่ 6,000 บาทต่อเดือน หรือ 200 บาทต่อวัน โดยให้ผู้ที่ทำงานอยู่นอกระบบสามารถทำการออม และให้รัฐบาลร่วมสมทบการออมในสัดส่วนเดียวกัน ซึ่งจะใช้งบประมาณทั้งหมดไม่สูงกว่าระบบบำนาญภาครัฐ

สำหรับรายได้ที่สำคัญสำหรับระบบบำนาญแห่งชาติ นักวิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้ การขยายฐานภาษี ภาษีฐานทรัพย์สินและการลดนโยบายที่เอื้อให้กับคนรวย (Pro-rich) ซึ่งจะกลายเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในสังคมลงได้

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาตระกูลที่ร่ำรวยที่สุด 50 ตระกูล มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละ 20-30% เพิ่มขึ้น 6-8 เท่า โดยมีทรัพย์สินรวมกัน 5 ล้านล้านบาท หรือมากกว่างบประมาณแผ่นดิน 3 ล้านล้านบาท เกือบ 70% ซึ่งหลายตระกูลที่รวยมากได้เปรียบจากการประกอบธุรกิจสัมปทานหรือธุรกิจกึ่งผูกขาด

ผศ.ดร.ดวงณี กล่าวว่า พบว่าหากจำแนกผู้ถือครองที่ดินตามขนาดการถือครองที่ดินออกเป็น 5 กลุ่ม สัดส่วนการถือครองที่ดินของกลุ่มที่มีที่ดินมากที่สุดถือครองที่ดินมากกว่ากลุ่มที่มีที่ดิน 300 เท่า

นอกจากนี้ควรขยายแนวทางการขยายฐานภาษีเพื่อสนับสนุนระบบบำนาญแห่งชาติ สำหรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ควรสนับสนุนให้ผู้มีเงินได้ทุกคนต้องยื่นแบบภาษี เพิ่มแรงจูงใจในการทำงานให้กับผู้มีรายได้น้อย เพิ่มค่าลดหย่อนส่วนตัวและครอบครัว ภาษีเงินได้นิติบุคคล ลดสิทธิประโยชน์ BOI ปรับปรุงสิทธิประโยชน์การหักค่า

ใช้จ่ายที่ก่อความซับซ้อน ลดแรงจูงใจในการวางแผนภาษีของกลุ่มทุน ภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้างรัฐบาลไม่ควรดึงเครื่องมือภาษีของท้องถิ่นไปใช้ทำนโยบาย ลดค่าลดหย่อนที่ไม่จำเป็นลง และจัดเก็บภาษีที่ดินรูปแบบก้าวหน้า

ประเด็นภาษีเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเพิ่มวงเงินงบประมาณ ยังมีข้อเสนอในงานวิจัยว่าประเทศไทยควรปฏิรูประบบงบประมาณเพื่อสนับสนุนระบบบำนาญแห่งชาติ โดยนำเสนอเชิงปัญหาที่ผ่านมา ประชาชนไม่มีพื้นที่ในการร่วมตรวจสอบและเสนอความเห็นต่อผู้จัดทำงบประมาณ กฎหมายขาดความยืดหยุ่น ไม่เอื้อต่อการใช้จ่ายในยามวิกฤติ การยุบหรือเลิกหน่วยราชการทำได้ยาก

โดยคณะผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้ 1. ควรกำหนดให้ระบบบำนาญแห่งชาติ เป็น วาระแห่งชาติ (national agenda) ที่มีหน่วยงานรับผิดชอบชัดเจน 2. มีการแก้ไขกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นข้อจำกัด เพื่อให้มีการกำหนดสวัสดิการถ้วนหน้าด้านบำนาญ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนมีสิทธิได้รับ และสามารถคุ้มครองความยากจน จากเส้นความยากจนในแต่ละปี ตัวอย่างเช่น แก้ไข พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 เป็น “พ.ร.บ. ผู้สูงอายุและบำนาญพื้นฐานแห่งชาติ พ.ศ. 2546” พร้อมทั้งแก้ไขให้เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเป็นบำนาญพื้นฐานแห่งชาติ 3. สร้างระบบฐานข้อมูล โดยกำหนดให้ผู้ที่ต้องการเบี้ยผู้สูงอายุส่วนเพิ่มเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ในวัยทำงาน 4. ส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ ให้เป็นรูปธรรม ทั้งในระบบและนอกระบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทำงานนานขึ้น 5. เสนอให้มีการทบทวนนิยาม “การเริ่มนับอายุของผู้สูงอายุ” ให้เพิ่มมากกว่า 60 ปี และขยายเวลาในการ “เกษียณอายุ” จากการทำงาน (ทั้งภาครัฐและเอกชน) โดยอาจจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายบางฉบับ

จะต้องสร้างการขับเคลื่อนในลักษณะของ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” คือ ภาควิชาการ ภาคประชาชน และภาคนโยบาย ร่วมมือร่วมใจกันอย่างเข้มแข็ง เหมือนที่ประเทศไทยเคยใช้ยุทธศาสตร์ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” จน

สามารถสร้างระบบ “หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า” และการผลักดันนโยบายต่าง ๆ อาทิ เจตจำนงทางการเมืองเป็นสำคัญ ดร.ทีปกรกล่าว

ระบบบำนาญแห่งชาติควรได้รับทุกคน แม้จะมีข้อคัดค้านว่าคนวัยทำงานส่วนมากจะมีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ต้องเสียภาษี แต่การดำรงชีวิตได้รวมรายจ่ายภาษีผู้บริโภค เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีการค้ำ ภาษีน้ำมัน ภาษีเครื่องใช้ไฟฟ้า ภาษีสรรพสามิต ภาษีสราและยาสูบ เป็นต้น

มส.ผส. มุ่งให้เกิดข้อมูลการศึกษาวิจัยดังกล่าวเกิดความตระหนักรู้ เพื่อถกเถียงนโยบาย และท้ายสุดหวังว่าผู้มีอำนาจของบ้านเมืองจะเป็นผู้ตัดสินใจสร้าง “ระบบบำนาญแห่งชาติ”.

pornprapai@dailynews.co.th